

Waldorfpedagogik på Orust ekonomisk förening
info@orustwaldorfskola.se

Orust Waldorfskola
rektor@orustwaldorfskola.se

Beslut

efter tillsyn av Orust Waldorfskola belägen i
Orust kommun

Tillsynsbeslut för den fristående grundskolan Orust Waldorfskola

Bakgrund

Skolinspektionen mottog i oktober 2014 en förfrågan från en förälder till en elev vid Orust Waldorfskola rörande bland annat innebörden av bestämmelserna om användande av digitala verktyg och IT i undervisningen. Förfrågan kompletterades med uppgifter rörande förhållandena vid Orust Waldorfskola. Med anledning av dessa uppgifter tog Skolinspektionen en kontakt med skolans rektor. Beslut fattades därefter om att Skolinspektionen skulle genomföra en tillsyn av verksamheten vid skolan i syfte att bedöma om skolan och huvudmannen följer författningarnas krav avseende användandet av digitala verktyg och IT i undervisningen.

Skolinspektionen genomförde tillsynen den 18 november 2014. Iakttagelser och uppgifter gällande annat än den specifika fråga som behandlas i detta beslut har överlämnats till den enhet för regelbunden tillsyn, som enligt tidigare lagd planering, avser att genomföra regelbunden tillsyn av Orust Waldorfskola under våren 2015.

Fakta om skolenheten

Den fristående grundskolan Orust Waldorfskola med årskurserna 1 – 9 ägs av den Waldorfpedagogik på Orust ekonomisk förening. Skolan har 63 elever och undervisningen sker i mindre klasser med två årskurser i varje klass. Vid tillsynstillfället fanns ingen elev i årskurs 7. Skolan leds av en rektor och det finns 6,5 heltids lärartjänster fördelade på 8 personer.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Orust Waldorfskoleförening att vidta nedanstående åtgärd för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast den 27 mars 2015 redovisas för Skolinspektionen.

Omfattning och resurstillgång

Bedömning:

Orust Waldorfskoleförening måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Omfattning och resurstillgång

- Eleverna ska ha tillgång till den utrustning och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning och för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas

Motivering:

Enligt skollagen ska eleverna utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Vidare anges att det ska finnas den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. Skolans uppdrag är, enligt läroplanen för grundskolan, Lgr 11, bland annat att eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Vidare beskrivs i läroplanens övergripande mål att eleverna ska kunna använda modern teknik som verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande. Det är, enligt läroplanen, rektorns ansvar att utforma arbetsmiljön så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel. I propositionen (2009/10:165, sid. 283) anges att det ska finnas den utrustning som behövs utifrån elevers varierande behov avseende kommunikation, information och informationsteknik så att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

I läroplanens kursplaner anges informationsteknik, datorer och digitala verktyg inom syfte, centralt innehåll och kunskapskrav för ett flertal ämnen. Några exempel följer nedan. I syftet för ämnet bild anges bland annat att eleverna ska utveckla förmågan att skapa bilder med digitala och hantverksmässiga tekniker och det centrala innehållet för årskurserna 4-6 ska bland annat innehålla redigering i datorprogram och digital bildbehandling av foto och film. I ämnet matematik ska eleven ges möjlighet att utveckla kunskaper i att använda digital teknik för att exempelvis undersöka problemställningar. Det centrala innehållet för årskurserna 7-9 ska bland annat vara metoder för beräkningar med skriftlig och digital teknik och att med hjälp av digitala verktyg beskriva resultat av egna och andras undersökningar. För årskurserna 7-9 ska undervisningen i ämnet teknik bland annat innehålla tekniska lösningar inom kommunikations- och informationsteknik för utbyte av information, till exempel dator, internet och mobiltelefoni. Det anges i kursplanen för samhällskunskap att eleven ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att söka information om samhället från medier, Internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet.

Vid intervjuer med elever i årskurserna 3 till 6 framkommer att dator och andra digitala verktyg används i begränsad omfattning. Det finns inga datorer i deras klassrum förutom lärarens och om den används så är det läraren som visar nå-

got via projektor. Elever i årskurserna 3 och 4 uppger att de inte har skrivit någon gång på dator i skolan och att varken de själva eller läraren använder dator i undervisningen. Enligt eleverna har läraren inte "kollat" om de kan skriva på dator och de uppger också att de inte använder sig av internet särskilt mycket.

Elever i årskurs 6 uppger att de använt internet hemma vid några tillfällen då de fått en läxa att ta reda på något. Datorer har inte används för att exempelvis redigera bilder och inga digitala verktyg har används för att skapa musik, enligt eleverna. Eleverna uppger också att de aldrig använder datorer i själva undervisningen. Det finns olika uppfattning bland eleverna om hur många gånger dator använts under innevarande termin, allt från två gånger till "mycket mer än så".

Elever i årskurserna 8 och 9 uppger att de har en dator som alltid står framme i klassrummet, förutom lärarens. Denna dator används när läraren ska visa något via projektorn och av eleverna ibland för att söka information framförallt när läraren inte vet svaret på någon fråga. Datorn används sällan till skrivuppgifter. Enligt eleverna rör det sig om en gång av tjugo som en skrivuppgift skrivs på datorn. Det finns dock några som skriver på dator under lektionerna, enligt eleverna. Eleverna uppger också att datorn användes en gång i våras för att redigera en video och en gång för att göra en valkompass inför riksdagsvalet. Digitala verktyg eller dator har inte använts i ämnet musik eller teknik och inte heller i matematik. I svenska är det, enligt eleverna, några som skriver på dator men övriga elever använder aldrig datorn i ämnet. Eleverna uppger att de vid några tillfällen fått hemuppgifter som krävt att de använt dator hemma.

Lärare uppger i intervju att IT inte används alls i årskurserna 1 och 2, och i liten utsträckning i årskurserna 3 och 4. I årskurserna 5 och 6 används dator mest till att visa bilder via projektor och i årskurserna 8 och 9 används dator mest som ordbehandlare i vissa ämnen. Lärarna bekräftar att elever fått hemuppgifter som innebär att de kan välja att söka information på internet eller på annat sätt. Det framkommer i intervjun att det finns inslag i planeringen att använda dator. Elever i lägre årskurser ska få skriva en dikt på dator och andra exempel som nämns är att eleverna ska göra bildkollage av bilder de själva tagit och då också redigera bilder och att eleverna ska få söka information om olika länder på internet. Lärarnas uppfattning är att elever i årskurserna 8 och 9 vet hur man söker på internet eftersom de lärt sig det hemma. Däremot vet inte alla hur man använder olika funktioner i ett ordbehandlingsprogram. Lärarna menar att digitala verktyg används så som föreskrivs i centrala innehållet i de olika ämnena och som exempel nämns ljudinspelning i samband med en musikal och att de spelat in en skiva.

Det finns olika uppfattningar bland lärarna om hur många datorer som finns men att det finns en "klassuppsättning", det vill säga att alla elever i en klass

samtidigt kan arbeta på var sin dator. I årskurserna 5 och 6 har de, enligt lärare, aldrig behövt dessa då det inte är aktuellt att låta alla elever sitta med dator i lektionssalen eftersom de inte är vana vid "den typen av arbete". I årskurserna 8 och 9 har klassuppsättningen använts några gånger under terminen och då i en eller några veckor. Enligt lärarna finns det elever som är i behov av dator som anpassning men att dessa elever inte alltid vill ha det.

Huvudmannen uppger att skolan har, alltsedan det blev vanligt med trådlösa nätverk, haft som policy att skolan endast ska använda kabel till datorerna. Förbud mot mobiltelefoner har också funnits sedan länge. Såväl huvudman som rektor uppger att det finns datorer så det räcker till alla i en klass samtidigt då klasserna är relativt små. Från och med årskurs 7 arbetar eleverna med datorer och det finns en dator i klassrummet där årskurserna 8 och 9 går, uppger rektor, som också uppger att även yngre elever använder datorer ibland. Rektors uppfattning är att dator inte används så mycket i alla klasser men att möjligheten finns. Detsamma gäller för elever i läs- och skrivsvårigheter. Dator med specialprogram finns men det är inte alltid eleverna vill använda dessa. Rektor uppger vidare att det varierar i vilken utsträckning lärarna använder IT i undervisningen även om det är sagt att alla ska göra det. Det framkommer i intervjun att rektor är medveten om den planering som finns där datoranvändande ingår. Det handlar för de yngre eleverna om att skriva en dikt och för de äldre att göra ett bildmontage. Vidare uppger rektor att eleverna i årskurserna 7-9 har möjlighet att söka information på den dator som finns i klassrummet och att elever i årskurserna 5-6 fått en hemuppgift som innebär att de kan söka information på dator hemma. Huvudmannen informerar om att såväl biblioteket som användande av IT är identifierade utvecklingsområden på skolan. Som ett led i detta utvecklingsarbete har skolan nyligen anställt en resurslärare med kompetens inom IT-området. Resursläraren ska ansvara för ett projekt kring IT men det är ännu i sin linda, enligt huvudmannen.

I ingiven broschyr om skolan, "Välkommen till Orust Waldorfskola", framtagen av skolan, anges IT som ett av skolans utvecklingsområden under 2014-2015. Även i skolans senaste "Rapport från det systematiska kvalitetsarbetet" anges IT som ett utvecklingsområde. Där anges bland annat att elevdatorer finns för de äldre eleverna och som utveckling inom detta område anges: "Utveckla IKT i skolan så att eleverna kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande, Beakta utbyggnaden av kabelnätet, så att alla klassrum har tillgång till internet via kabel."

Utifrån ovanstående gör Skolinspektionen följande bedömning. Som nämnts inledningsvis så finns det flera moment i kursplanernas centrala innehåll för *årskurserna 4-6* som kräver att eleverna ges möjlighet att själva använda dator/IT och ges möjlighet att närmare bekanta sig med dessa (detta gäller även årskurserna 1-3, men i mer begränsad omfattning). Exempelvis ingår i årskur-

serna 4-6 "redigering i datorprogram" i ämnet bild, "skrivandet av enkla texter på dator" i svenska och "hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte i olika medier med ett källkritiskt förhållningssätt" i samhällskunskap. Ett övergripande mål i grundskolan är också, enligt läroplanen, att eleverna ska kunna använda modern teknik som verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Tillsynen visar att eleverna i *årskurserna 4 till och med 6* i princip inte alls använder dator eller annan IT i skolan. När dator väl används så handhas denna i regel av läraren och användningen begränsar sig då till att läraren visar bilder eller annat via projektor i klassrummet. I ämnena bild, svenska och samhällskunskap (liksom de flesta andra ämnen) har, enligt elever och lärare, datorer/IT inte använts alls. Enligt lärare och rektor finns planer på att dator/IT ska användas i undervisningen i några ämnen framöver, men de konkreta exempel som ges på detta är väldigt begränsade till sin omfattning (ex. nämns att de yngre eleverna ska få skriva en dikt på dator).

Det sätt på vilket datorer/IT för närvarande används i undervisningen för nämnda årskurser innebär att eleverna riskerar att gå miste om centrala delar av det innehåll som de ska ha enligt kursplanerna. Syftet med utbildningen blir därmed svårt att uppfylla. Det kan också ifrågasättas om eleverna ges förutsättningar att uppnå läroplanens övergripande mål.

När det gäller eleverna i *årskurserna 8 och 9* (skolan har för närvarande inga elever i årskurs 7) visar tillsynen att dator används i något högre utsträckning i undervisningen än i de lägre årskurserna. Liksom i årskurserna 5 och 6 används dator framförallt när läraren ska visa bilder eller annat för eleverna via projektor. Eleverna själva använder dator i princip enbart som ordbehandlare, och då endast i vissa ämnen och i mycket begränsad utsträckning. De konkreta exempel härutöver på när dator eller annan IT använts i undervisningen i olika ämnen som elever och lärare kan ge är få. I än högre grad än i de lägre årskurserna ställer läroplan och kursplanerna i dessa årskurser krav på användande av dator/IT i undervisningen. Exempelvis ska, enligt läroplanen, skolan ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande. Tillsynen ger anledning att ifrågasätta om eleverna verkligen ges möjlighet att i skolan utveckla denna förmåga. I flera ämnen finns också i det centrala innehållet, liksom i de syften som uttrycks för respektive ämne, inslag som kräver tillgång till dator/IT. Exempel på detta är ämnena musik, teknik och matematik, ämnen i vilka eleverna vid skolan berättat att digitala verktyg eller dator inte använts och i samhällsorienterande ämnen i mycket begränsad omfattning. Det finns således anledning att befara att eleverna i dessa ämnen inte får det innehåll de har rätt till enligt kursplanerna.

Mot bakgrund av ovanstående anser Skolinspektionen att eleverna vid Orust Waldorfskola inte kan anses ha tillgång till den utrustning och de andra lärvärktyg som behövs för en tidsenlig utbildning och för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning:

2 kap. 35 § och 10 kap. 10 § skollagen

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag, 2 Mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper och 2.8 Rektorns ansvar i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11)

I ärendets slutliga handläggning har avdelningsjurist Johan Kylenfelt deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Hans Larson
Beslutsfattare

Marie Sjöberg
Föredragande